21/08/2022

Επετειακή έκθεση για τη Μικρά Ασία το φθινόπωρο στο Μουσείο Μπενάκη

/ Παιδεία και Πολιτισμός

«-Τι είδες Μάρκο στα Βουρλά;

-Τι να δώ φωτιά και μαχαίρι...»

Με αφορμή τα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, το Μουσείο Μπενάκη και το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών παρουσιάζουν το χρονικό του μικρασιατικού ελληνισμού στην έκθεση «Μικρά Ασία: Λάμψη – Καταστροφή – Ξεριζωμός – Δημιουργία».

Μέσα από 1.000 και πλέον εκθέματα και πάνω από 500 φωτογραφίες-αποσπάσματα από προσωπικές μαρτυρίες, αντικείμενα και άλλα τεκμήρια, ανασύρεται η μνήμη του πολιτισμικού τραύματος από τον βίαιο ξεριζωμό που έχει καταγραφεί στην εθνική συνείδηση.

Στο ισόγειο του μουσείου Μπενάκη στην Πειραιώς, από τις 15 Σεπτεμβρίου ο

επισκέπτης ξεκινά το ταξίδι στη λάμψη του ελληνισμού της Μικράς Ασίας (πρώτη ενότητα) από την Ιωνία και τα δυτικά παράλια, προχωρά στην Καππαδοκία και τις νότιες επαρχίες, συνεχίζει διασχίζοντας τον Πόντο για να επιστρέψει προς δυσμάς, γύρω από την Κωνσταντινούπολη και να καταλήξει στην Ανατολική Θράκη.

Την εποχή της ακμής διαδέχεται η περίοδος των διωγμών, του τέλους του Α’ Παγκόσμιου Πολέμου και των Συνθηκών, η περίοδος της ελληνικής απόβασης και της μικρασιατικής εκστρατείας, η Καταστροφή του 1922, καθώς και η Έξοδος των προσφύγων (δεύτερη ενότητα). Η τρίτη και τελευταία ενότητα της έκθεσης επικεντρώνεται στην εγκατάσταση και την ενσωμάτωση των εκπατρισμένων στην Ελλάδα και την επίδραση που η παρουσία τους είχε σε πολλούς τομείς της ελληνικής κοινωνίας.

Τμήμα του επιλόγου της έκθεσης είναι αφιερωμένο στην ίδρυση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών το 1930 από τη Μέλπω και τον Οκτάβιο Μερλιέ.

Το χρονικό αυτό περιγράφεται μέσα από έργα τέχνης, εικόνες, εκκλησιαστικά, πολεμικά και προσωπικά κειμήλια, ενδυμασίες, κοσμήματα, χειροτεχνήματα, χάρτες, φωτογραφίες, αρχειακό και κινηματογραφικό υλικό, εφημερίδες, επιστολές, κάρτες, και πολλά άλλα τεκμήρια.

Την επιμέλεια της έκθεσης και των δύο συνοδευτικών εκδόσεων έχει η ιστορικός τέχνης Εβίτα Αράπογλου, σε συνεργασία με τον διευθυντή του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, ακαδημαϊκό, Πασχάλη Κιτρομηλίδη και τους ερευνητές του Κέντρου, τον επιστημονικό διευθυντή του Μουσείου Μπενάκη, Γιώργη Μαγγίνη, τους επιμελητές του Μουσείου και άλλους επιστημονικούς συνεργάτες.

Η έκθεση τελεί υπό την αιγίδα της Προέδρου της Δημοκρατίας Κατερίνας Σακελλαροπούλου.

Η Έξοδος που συγκλονίζει

Οι προσωπικές μαρτυρίες των προσφύγων της Μικράς Ασίας και του Πόντου της πρώτης γενιάς, που συγκεντρώνει το πεντάτομο έργο «Η Έξοδος» είναι η μεγάλη παρακαταθήκη της μουσικολόγου Μέλπως Λογοθέτη-Μερλιέ, συνιδρύτριας, μαζί με τον σύζυγό της, ελληνιστή Οκτάβιο Μερλιέ, του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών (ΚΜΣ) το 1930.

«Λίγα χρόνια από τότε που έφυγε και ο τελευταίος Έλληνας από τη Μικρασιατική γη, η Μέλπω Μερλιέ με τη συμπαράσταση σε όλη της την προσπάθεια του λαογράφου Δημήτρη Λουκόπουλου, άρχισε να στέλνει τους συνεργάτες του Κέντρου στα τέσσερα σημεία του ελλαδικού ορίζοντα, για να βρουν τους ξεριζωμένους και να ακούσουν από το στόμα τους τα ειδικά περιστατικά που έζησαν εκείνες τις ώρες» σημειώνει ο Γεώργιος Τενεκίδης στον πρόλογο του Α τόμου της Εξόδου. «Η μελέτη του υλικού πιστοποιεί, όπως ήταν φυσικό, πως το ξερίζωμα του ελληνισμού είχε αρχίσει πολύ πριν από το 1922, αμέσως μετά τους Βαλκανικούς πολέμους, ως έκφραση των πρώτων εκδηλώσεων του νεοτουρκικού εθνικισμού».

Από το 1930 και επί σειρά ετών, έως το 1975, καταγράφηκε η προφορική ιστορία 5.000 προσφύγων απ’ όλες τις περιοχές της Μικράς Ασίας, ερευνήθηκαν 1.375 οικιστικές μονάδες και εργάστηκαν για τον σκοπό αυτό πάνω από εκατό ερευνητές. Οι μαρτυρίες συγκροτούν το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, αρχείο που αριθμεί 300.000 χειρόγραφες σελίδες, αναφέρεται στην ειρηνική – την προ της καταστροφής – περίοδο και περιγράφει ολόκληρο τον κύκλο ζωής των μικρασιατικών πληθυσμών στη γενέτειρα. Έχει ταξινομηθεί κατά γεωγραφική περιοχή (Αιολίδα, Ιωνία, Καρία, Λυκία, Παμφυλία, Κιλικία, Πισιδία, Φρυγία, Γαλατία, Λυκαονία, Καππαδοκία, Παφλαγονία, Πόντος, Βιθυνία, Λυδία, Μυσία, Ανατολική Θράκη, Χώρες Τίγρη και Ευφράτη Ποταμού και Καύκασος).

«Οι μαρτυρίες της Εξόδου αποτελούσαν το τελευταίο κεφάλαιο του ερωτηματολογίου με βάση το οποίο συγκροτήθηκε το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου, η μνημειώδης αυτή συλλογή προφορικής ιστορίας, η οποία δεν είναι μόνο η μεγαλύτερη και παλαιότερη στην Ελλάδα άλλα και μία από τις σημαντικότερες στην Ευρώπη» σημειώνει ο Πασχάλης Κιτρομηλίδης στον πρόλογο του πέμπτου και τελευταίου τόμου: «Έτσι, η Έξοδος, οι συνθήκες υπό τις οποίες οι ελληνορθόδοξοι πληθυσμοί εγκατέλειψαν τις εστίες τους στη

Μικρασιατική χερσόνησο, αποτελεί και την τελευταία ενότητα των φακέλων των οικισμών που μελέτησε το Κέντρο. Για να αναδείξει τη σημασία αυτών των μαρτυριών και του συνολικού εγχειρήματος της απογραφής της μνήμης του Μικρασιατικού ελληνισμού, η ιδρύτρια του Κέντρου οραματίστηκε την έκδοση των μαρτυριών της Εξόδου, εμπνευσμένη και από τους στίχους του Αισχύλου στους Πέρσες (548-549)«νυν γαρ δη πρόπασα μεν στένει γαι' Ασίς εκκενουμένα».

ΠΗΓΗ: ΑΠΕ-ΜΠΕ- Νατάσσα Δομνάκη